

KARL RAIMUND POPPER

Doç. Dr. Şafak Ural

Popper'in «Tarihselciliğin Sefaleti»
adlı eserinin çevirisine (İstanbul, 1985)
yazılan sunuş

Ayrı basım

Acar Matbaacılık Tesisleri
İstanbul — 1985

SUNUŞ
Karl Raimund Popper (*)

K.R. Popper, bilim felsefesi, metodoloji, bilgi teorisi (epistemoloji) ve siyaset felsefesi konularında yaptığı orjinal çalışmalarla bilinen günümüzün tanınmış filozoflarından birisidir. Popper bu çalışmalarında bir yandan kuvantum fiziği, relativist fizik, biyoloji gibi bilimlerde yapılan çalışmalardan yararlanıp bu çalışmaların felsefi yorumlarını ortaya koyarken, öte yandan I. ve II. Dünya savaşlarını yaşayan bir kişi olarak bu savaşların getirdiği problemleri siyaset felsefesi içinde ele almıştır.

1902 yılında Viyana'da doğan Popper'in felsefeyle ilk ilgisi aile çevresi içinde olmuştur. Avukat olan babasının, felsefe de dahil olmak üzere çeşitli konulara merakının olması bu ilgide rol oynamıştır. Aile çevresine daha sonra okul çevresi katılmıştır. Popper'in, bilgi teorisi çerçevesinde birtakım felsefi problemler üzerine düşünmeye başlaması özellikle 1922-1924 yıllarına rastlamaktadır. Popper'in Viyana'da marangoz çıraklığı yaptığı bu yıllarda ustası A. Pösch ile yaptığı konuşmalar onda felsefi problemlerin uyan-

* Bu yazıda Popper'in hayatıyla ilgili olarak aktarılan bilgiler onun otobiyografisinden derlenmiştir (Bkz. Popper 1974)

masına vesile olmuştur. Aynı yıllarda Popper üniversite öğrencisidir. Aldığı dersler arasında felsefenin yanı sıra teorik fizik, matematik, tarih, edebiyat ve psikoloji vardır. Popper'in bu yıllarda ele aldığı felsefi problemlerin çözümünde psikoloji ve müzik, önemli dayanak noktaları olmuştur. Nitekim 1928 yılında doktorasını verdiğinde felsefenin yanı sıra psikoloji ve müzik tarihinden de imtihana girmiştir. Psikoloji ve (annesinin etkisiyle ilgilendiği) müzik, onun bilimsel bilginin gelişim problemini (diğer bir deyişle, keşfetme sürecini) incelemesinde önemli bir rol oynamıştır. Popper'i tanıtan ilk eserinin* konusu da bu problemle ilgilidir.

Popper'in felsefe anlayışı ve felsefe problemlerine getirmek istediği çözümler üzerinde durulmak istenirse, onun felsefe çalışmalarına başladığı yıllarda ortaya çıkan Viyana Çevresi felsefe ekolünün de dikkate alınması gerekir. Çünkü Viyana Çevresinin felsefi görüşleriyle Popper'in felsefe görüşleri arasında karşıtlığın getirdiği bir etkileşme vardır. Bu karşıtlık, Popper'in Çevre düşünürlerinin görüşlerini eleştirilmesiyle başlamıştır. Fakat neticede her iki taraf da yeni problemlerle uğraşmak durumunda kalmıştır. Bu sebeple ilkin Viyana Çevresi felsefe anlayışı ve bu düşünürlerce ele alınan felsefe problemlerinin neler olduğu üzerinde kısaca duralım.

Başlangıçta «Viyana Çevresi» adıyla anılan, daha sonraları «Mantıkçı Pozitivizm», «Mantıkçı Empirizm», «Yeni Pozitivizm» gibi isimlerle anılacak olan bu felsefe ekolü, M. Schlick'in 1923 yılından itibaren Viyana'da bir grup bilim adamının katıldığı seminerler düzenlemesiyle doğmuştur. Bu seminerlerde H.

* Bu eser 1934 yılında «Araştırma Mantığı» (Logik der Forschung) adı altında yayınlanmış, aynı eser 1959 yılında «Bilimsel Keşif Mantığı» (The Logic of Scientific Discovery) adı altında ün yapmıştır.

Hahn (matematikçi), O. Neurath (sosyolog), V. Kraut (tarihçi), F. Kaufmann (hukukçu), K. Reidenmeister (matematikçi), P. Frank (fizikçi), E. Kaila (psikolog), K. Goedel (Matematikçi) gibi veya E. Zilsel, H. Feigl, B. V. Juhos, H. Neider, R. Carnap, F. Waismann gibi çeşitli bilimlerle uğraşmış ve felsefeye ilgi duyan düşünürler yer almışlardır. Nitekim M. Schlick de doktorasını M. Planck'ın yanında yapmış bir fizikçi olup, felsefeye de yakından ilgilenmiştir.

Çevre düşünürlerinin seminerlerde üzerinde çalıştıkları belli bir metin veya program olmamıştır. Bu düşünürleri birarada tutan ortak bir amaç ve zihniyet birliğinden söz etmek gerekir. Çünkü bu düşünürler, E. Mach'ın da (1838-1916) etkisiyle felsefeyi metafiziğe karşı bir anlayış içinde ve doğrulanabilir yargılardan ibaret hale getirmek istemişlerdir. Diğer bir deyişle, felsefenin, bilimde olduğu gibi doğrulanabilir (verifiable) bir yapıda olması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Çevre düşünürlerine göre doğrulanamayan bir yargı metafizik bir yargıdır ve anlamsızdır. Bilimi doğrulanabilir olmakla, metafiziği ise doğrulanamaz ve dolayısıyla anlamsız olmakla bir tutan bu görüş neticesinde, «anlam nedir?» «doğrulama nedir?» sorular önplana çıkmış ve çevre düşünürlerinin üzerinde durduğu problemleri oluşturmuştur*.

Popper, Çevre düşünürlerinin bu temel görüşlerine tamamen karşıdır. Çünkü Popper'e göre bilimin özelliği, doğrulanabilir değil, yanlışlanabilir (falsifiable) olmaktır. Popper'e göre Einstein Relativite teorisini kurduğunda şu soruyu sormuştur: «Hangi şartlar altında teorimi savunamam veya hangi olguların teorimi yanlışlaması ya da çürütmesi (refutation) söz konusu olabilir?» Nitekim Einstein Genel Relativite teorisi içinde, ışığın gök cisimlerinin çekim alanından

* Viyana Çevresi ve problemleriyle ilgili olarak daha geniş bilgi için bkz. Ural (1981, 1982 ve 1985).

geçerken yolundan sapması gerektiğini, böyle bir hadisenin gözlenmemesi halinde teorisinin yanlışlanacağını ileri sürmüştür. 1919 yılında yapılan gözlemler, Einstein'ın öngördüğü biçimde bir sapmanın olduğunu göstermiştir. Bu örnek, bilimsel teorilerin çürütülebilir bir özellik taşıdığını göstermektedir.

Şüphesiz bilimsel teorilerin, olgularla uygunluk içinde olmaları, olgular tarafından doğrulanabilmeleri de gerekir. Fakat bir teorinin bilimsel olma niteliği kazanabilmesi için, bu teorinin mevcut veya mümkün bir olgu tarafından yanlışlanmaya açık olması —Popper'in deyişiyle (1974 Cilt II, S. 987) potansiyel olarak yanlışlanabilir olması gerekir. Nitekim bazı teoriler olaylarla uygunluk içinde görülebilirler; bu teorileri savunanlar, teorilerinin olup-biten hadiseleri açıkladığına inanırlar. Bu gibi teorileri yanlışlama imkânı yoktur. Popper bu gibi teorilere Marksizmi, Freud ve Adler'in görüşlerini örnek olarak göstermektedir. Bu gibi teoriler çerçevesinde teoriyi çürütebilecek bir olgu tasarlamak mümkün değildir. Çünkü gözlenen her hadisenin teori tarafından öngörüldüğü ve teoriye uyduğu kabul edilir. Bu bakımdan bilimsel olmanın ölçüsü olaylarla uygunluk yani doğrulanabilirlik değil, olgular tarafından çürütülebilirlik veya yanlışlanabilirlik olarak alınmalıdır.

Doğrulanabilirliği bilimsel teorilerin kriteri olarak almanın başka bir mahzurlu tarafı daha vardır: Bir teoriyle dile getirilen bir genellemenin bütün örneklerini gözleyebilmek umumiyetle mümkün olmaz. Basit bir örnekle, «bütün kargalar siyahtır» gibi bir genelleme bile, yeryüzünde şu anda mevcut bütün kargaların değil, sadece sınırlı sayıda kargaların gözlenmesiyle doğrulanmak durumundadır. Bu gibi eleştiriler neticesinde Viyana Çevresi düşünürleri «doğrulama» kavramı yerine «pekiştirme» (confirmation) ve «test etme» gibi kavramları kullanmışlardır.

Popper, Çevre düşünürlerinin «anlam» problemiyle uğraşmalarına da karşıdır. Çünkü bu problemle uğraşmak laf ebeliği (verbalizm) yapmaktır. Popper, anlam problemi yardımıyla bilimsel ifadeleri metafizik ifadelerden ayırmak yerine, bilimsel bir ifadenin bilimselmiş gibi duran sahte (pseudo) ifadelerden ayrılması üzerinde durmuştur. Sınır-koyma (demarcation) adını verdiği bu problemi Popper, Çevre düşüncesiyle tanışmadan önce 1919 yılında ele almıştır.

Popper'e göre sınır-koyma bilimsel teorilerin temel özelliğidir. Çünkü her bilimsel teori birtakım olguları açıklarken birtakım olguları da kapsam dışında tutar. Yani bazı olguların bir teorinin çerçevesi içinde ele alınması yine aynı teori tarafından yasaklanır. Bilimsel bir teori ne kadar çok olguyu kapsamı dışında tutabiliyorsa, gücü de o oranda fazla demektir. Bilimsel teorilerin aksine sahte-bilimsel teoriler, hiçbir sınırlandırma yapmadan geniş ve çeşitli olgu yığınına açıklamak amacı ve özelliğine sahiptirler. Halbuki bilimsel bir teoriye bakıldığında hangi olguların teorinin kapsamı dışında kaldığını tesbit etmek mümkündür.

Bilimsel teorilerin sınır-koyma özelliği, teorilerin bilgi veren içerikleriyle (informative content), diğer bir deyişle empirik içerikleriyle de ilgilidir. (1974 Cilt I, S. 31).

Bir teorinin empirik içeriği, bu teoriyle bağdaşmayan yani bu teoriyi yanlışlayabilecek önermelerden meydana gelir. (1974, Cilt I, S. 18, 31, 158). Mesela Newton'un gravitasyon teorisi Einstein'ın gravitasyon teorisine karşıt durumdadır. Diğer bir deyişle Newton teorisinin sınırı, bu teoriyle uyuşmayan (Mesela t-değil gibi) bir önermeyle belirlenmiştir. İşte bu t-değil önermesi Newton teorisinin bilimsel içeriği çerçevesinde bulunur. Şüphesiz t-değil önermesini Newton teorisinden hareketle otomatik olarak elde et-

mek mümkün değildir. Fakat sözkonusu t-değil önermesine yine ancak Newton teorisi sayesinde ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle, olgular hakkında yeni bir bilgi ortaya koyabilmek, mevcut teorinin sınırları dışına çıkmakla sağlanabilir. Bu durumda bir teoriyi yanlışlayabilecek, bu teoriye zıt ve önceden bilinmeyen fakat bizi yeni olguların izahına götürebilecek sonsuz sayıda önerme, mevcut teorinin bilgisel içeriği çerçevesinde yer almış olur. İşte bilimsel bir teorianın güçlülüğü de dışta bırakabildiği olgular nispetinde artacaktır. Bu durumda bilimsel tutum, teorinin bilgisel içeriğini belirleyecek, yani teoriyi çürütebilecek canalcı (crucial) deneyler peşinde koşmak olacaktır.

Teoriler, zamanla ortaya çıkan ve teoriyle uyuşmayan çeşitli hadiselerle karşı birtakım yardımcı (auxiliary) ve ad hoc (duruma göre uydurulmuş) hipotezler yardımıyla bağışıklık kazanırlar. Bu suretle de yeni olgular karşısında başarıyla test edilmiş olurlar. Böyle bir başarı teoriye duyulan güvenin artmasına ve teoriye dogmatik olarak bağlanılmasına yol açar. Bu durum Popper'e göre, gerek bilim-öncesi (prescientific) bilgilerin gerekse bilimsel bilgilerin oluşabilmesi için gerekli bir safhadır, (1974, Cilt. I, S. 31). Büyük dogmalar, yani güvenirliliği büyük teoriler insan zihninin büyük başarılarıdır. Dogmatik düşünce ayrıca, kritik düşüncenin meydana gelebilmesi için bir ön-safhadır. Dogmatizm, kritisizm ile birlikte büyük dogmaların yani bilimsel gelişmenin kaynağını meydana getirir. (1984, Cilt I, S. 37)

Dogmatik düşünce, içgüdüsel olarak düzeni arayan, düzenliliğin mekanizmasını keşfetmek isteyen organizmanın doğuştan getirdiği bir özelliktir. Organizmanın diğer bir özelliği, kritik etme yeteneği üzerine kurulmuş olan yaratıcı düşüncedir. İnsan bu özellikleri dolayısıyla ve birtakım tecrübeler (trial) yardımıyla teori kurar; bir takım yanlışlıklar (error) va-

sıtasıyla da bu teoriyi eleştirip yeni teorilere yönelir. Bu özellik Popper'e göre (1974 Cilt I, S. 40-41) bir amipten insana kadar bütün canlılarda ortak olup, öğrenme işlemi de tecrübe etme ve yanlışlıkların sürecine bağlı olarak cereyan eder.

Popper'e göre (1974 Cilt I, S. 35) bu süreçle sadece öğrenme işleminde değil teorilerin kurulmasında da karşılaşılır: çünkü teori kurma da bir öğrenme işlemidir. Bu işlem, indüktif olmayan bir tarzda gelişir. Çünkü indüktif bir süreçte, aynı şeylerin tekrarlanması, bu tekrardan bir sonuç çıkarılması sözkonusudur. Halbuki öğrenme, tecrübe etme ve yanlışlıklar üzerine kurulmuştur; yani dedüktif bir süreçtir. Diğer bir ifadeyle teori kurma veya öğrenme işlemi, mevcut bir yargıdan, bu yargıyı kritik etme, çürütme yanlışlıklar yoluyla (dedüktif bir tarzda) yeni bir bilgi elde etme işlemidir. Bu durumda, önce teori sonra gözlem gelir.

Popper bu görüşleriyle, endüksiyonu bilginin ve bilimsel teorilerin temelini koyan empirist görüşlerden tamamen ayrılmış olmaktadır. Nitekim Popper'e göre (1974 Cilt I, S. 68 ve 105), teori gözleme öncülük eder; teori olmadan gözlem tek başına bir işe yaramaz. Gözleme yol gösteren teoriler bizim tasarılarımızdır (inventions). Tahminler; varsayımlar, hipotezler demek olan teorilerle, gerçek dünyanın dışında başka bir dünya yaratırız. Bu teoriler, gerçek dünyayı yakalamada kullandığımız ağılardır (1974, Cilt I. S. 46)

Bilgi, realitenin bir kopyası, realiteden alınan bir izlenim değildir. Bilgi, genetik veya psikolojik olarak apriori'dir. Popper bu konuda Kant gibi düşünmekle birlikte, herhangi bir bilginin apriori geçerli olduğunu kabul etmenin yanlış olduğunu söylemekle Kant'dan ayrılmaktadır*

* Kant'ın, özellikle Popper'in ele aldığı bu gibi konular ve bu konuların günümüz bilim felsefesiyle ilgisi hususunda meselâ bkz. Oeser 1982 ve 1984

Popper ele aldığı problemler bakımından da Viyana Çevresi düşünürlerinden ayrılır. Çünkü Çevre düşünürlerinin problemi, teorilerin anlamını analizlemek ve dilsel özelliklerini ortaya koymak olmuştur. Bu yolla bilimin yapısının aydınlatılabileceği düşüncesindedirler. Halbuki Popper'in amacı, Viyana Çevresi düşünürlerinden tamamen ayrıdır. Çünkü çevre düşünürlerinin (ve daha sonra gelen pozitivistlerin) bilimde anlam problemini araştırma konusu yapmalarına karşılık Popper, bilimsel bilginin gelişimini temel problem olarak ele almıştır.

Popper ile Çevre düşünürleri arasındaki diğer bir karşıtlık, metafizik karşıtındaki tutumdur. Çevre düşünürleri metafiziğe kesin olarak karşı olmuşlar (herne kadar yargıları zamanla değişmişse de başlangıçta) metafizik yargıları doğrulanamayan, dolayısıyla da anlamsız yargılar olarak kabul etmişlerdir. Halbuki Popper'e göre bir antimetafizikçi de anlamsız bir yargıda bulunabileceği gibi, bir metafizikçi anlamlı ve işe yarar bir yargıda bulunabilir. Nitekim atomizm yararlı bir metafizik görüş olarak ileri sürülmüş ve bilimsel gelişmede yararlı bir rol üstlenmiştir. Bu sebeplerle Popper kendini metafizikçi realist olarak adlandırmaktadır (1974 Cilt II, S. 963).

Popper'in yararlı bir metafizik araştırma taslağı olarak nitelendirdiği diğer bir çalışma, Darwinizm'dir. Popper'e göre Darwinizm test edilebilir değildir, dolayısıyla da bilimsel bir teori değildir (1974 Cilt I, S. 133). Bu tür teoriler eleştiriye açıktırlar ve doğruya ulaşmada bir çıkış noktası oluşturabilirler.

Buraya kadar yapılmaya çalışılan açıklamalardan Popper'in bilimsel teorileri, biyoloji ve psikolojiye indirgeme amacı taşıdığı düşünülmemelidir. Çünkü aralarında yakın bir ilişki olsa da Popper için bilimsel teoriler bağımsız bir varlığa sahiptirler. Popper, bilimsel teorilerin fiziksel nesnelere ve ayrıca (nöroloji, genetik de dahil olmak üzere geniş anlamıyla)

biyoloji ve psikolojiyle olan ilgisini Dünya 1, Dünya 2 ve Dünya 3 kavramları vasıtasıyla ele almıştır*.

Popper'e göre Dünya 1, hertürlü canlı, cansız, tabii ve insan eliyle yapılmış nesnelere ibarettir. Dünya 2 ise, beynin çeşitli fonksiyonları neticesinde ortaya çıkan psikolojik hadiseleri temsil etmektedir. Bilimsel teoriler, Dünya 2 vasıtasıyla ve ancak dolaylı bir şekilde fiziksel nesnelere ilgi içinde olurlar. Bilimsel teoriler kendi başlarına bir varlık alanını yani Dünya 3'ü meydana getirirler. Görüldüğü gibi Popper bu görüşleriyle yukarıda yapılan açıklamalarına adeta sistematik bir bütünlük vermektedir.

Popper'in bilim felsefesi dışında üzerinde durduğu diğer alan siyaset felsefesidir. Siyaset felsefesi, bir yönüyle, onun metodoloji konusundaki görüşlerinin uygulandığı bir alan durumundadır. Fakat Popper'in siyaset felsefesiyle ilgilenmesinin ana motiflerinden birisi, I. ve II Dünya savaşlarını ve totaliter rejimleri görmesidir. Popper'in siyaset felsefesiyle ilgili olarak kaleme aldığı «Açık Toplum ve Düşmanları (Cilt I ve 2)» ile «Tarihselciliğin Sefaleti» isimli eserlerinde totaliter rejimlere karşı olmasını, hem metodolojik gerekçelere hem de yaşadığı olaylardan kazandığı tecrübelerle bağlayarak açıklamak mümkündür. Şimdi kısaca, Popper'in hangi görüşlere niçin karşı olduğunu ve niçin açık toplumdaki yeni olduğunu açıklamaya çalışalım.

Marksist görüşe göre, filozofların yaptığı dünyayı farklı şekillerde yorumlamak olmuştur. Yapılması gereken, dünyayı değiştirmektir. Bu görüş anti-bilimsel bir görüşü yansıtmaktadır. Çünkü, eğer değişti-

* Popper'in bu konudaki çalışmaları için bkz Popper 1968a, 1968b, 1973, 1974, Popper-Eccles 1977. Popper bu konudaki çalışmalarında tanınmış nörolog J. Eccles ile işbirliği yapmıştır. Eccles'in bu konudaki görüşleri için bkz Eccles 1970.

rilmesi istenen dünya içinde yaşadığımız fiziksel nesnelere dünyasıysa, burada ancak ve ancak teknoloji ve dolayısıyla bilimsel çalışmalar yoluyla değişiklik yapılabilir. İkinci olarak, değiştirilmek istenen dünya, biyolojik ve psikolojik özellikleriyle insan dünyası olabilir. Fakat burada da felsefecinin bir değişiklik yapabilmesi mümkün değildir. Değişiklik ancak, biyolojinin, gen mühendisliğinin, psikolojinin veya başka bir disiplinin eseri olabilir. Üçüncü olarak, değiştirilmesi istenen dünya toplum-dünyası (!) (daha uygun bir deyişle toplum yapısı) olabilir. Yani bir toplum felsefesi söz konusu edilebilir. Fakat böyle bir durumda, filozofların farklı farklı yorumladıkları fiziksel nesnelere dünyası ile toplum dünyasına ait felsefe arasında bir sınır koymak gerekir. Çünkü günümüz fiziğinde çözülmemiş çeşitli bilimsel problemler vardır ve bu kavramları birbirinden farklı nitelikte yorumlarının yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebeple, fizik felsefesinden toplum felsefesine kadar uzanan bir alanda tek ve tartışmasız olarak kabul edilebilecek felsefi bir yorumdan söz edilemez. Bu durumda sadece toplum olaylarını konu olarak alan ayrı bir felsefe dalından söz etmek gerekir.

Toplumlara en uygun şekilde biçim verebilmek, Popper'in kullandığı deyimle «açık toplum»larda olabilir. Çünkü ancak bu toplumlarda hangi görüşlerin doğru olduğunu tartışma imkanı vardır. Halbuki totaliter rejimler tek görüş dışında diğer görüşlere kapalıdır. Dolayısıyla bu rejimler, bilginin ilerlemesi için gerekli olan tecrübe etme ve yanlışlanma sürecine imkân vermezler. Çünkü mevcut görüşü kritik etme imkanı yoktur. Böyle bir durumda, olgulardan teorilere geçebilmek, mevcut teorinin yanlışlanabilir yerlerini bulabilmek ve böylece yeni bir bilgi ortaya koyabilmek de mümkün olmaz. Halbuki, Popper'e göre, insan toplumları mükemmel değildir. İnsan toplumları dostluğun ve uzlaşmazlığın olduğu toplum-

lardır. Ancak karınca toplumlarında bu özelliklere rastlanmaz (1974 Cilt I, S. 92).

«Tarihselciliğin Sefaleti», sadece, totaliter rejimlerin sonuçlarını görmüş bir insanın bu olayları yorumlamış bir düşünürün felsefi görüşlerini ifade eden, sosyal ve empirik bilimlerde yöntem problemini ele alan bir eserdir.

Doç. Dr. Şafak Ural

Kaynakça

- Eccles, J.C. (1970): Facing Reality, Springer Verlag
Popper, K. (1968 a): «Epistemology without a knowing subject», Logic, Methodology and Philosophy of Science (Eds. Rootselaar, Staal), North-Holland
Popper, K. (1968 b): «On the theory of the objective mind» XIV. Internationalen Kongress für Philosophie Vol I., Wien
Popper, K. (1974): «The Philosophy of Karl Popper», Ed. P.A. Schlipp, Open Court. I. ve II. ciltler.
Popper, K., Socius, J. C. (1977): The Self and its Brain, Springer
Oeser, E. (1982): «Kants Beitrag zur progressiven Begründung, der komparativen Wissenschaftstheorie» Philosophie Naturalis, Band 19, Heft 1-2
Oeser, E. (1984): «The evolution of scientific method», Concepts and Approaches in Evolutionary Epistemology, Ed. F. M. «Wuketits, D. Reidel
Ural, Ş. (1981): Pozitif Bilimde Basitlik İlkesinin Belirlenmesi Yolunda Bir Deneme, Ed. Fak. Yay.
Ural, Ş. (1982): Doğrulama Kavramı, Ed. Fak. Yay. arasında çıkacak.
Ural, Ş. (1985): Temel Mantık, Remzi Kitabevi

POPPER'İN BAŞLICA ESERLERİ (*)

Die beiden Grundprobleme der Erkenntnistheorie, (Band I; Das Induktions-problem, Band II; Das Abgrenzungsprobleme) I.C.B. Mohr (Paul Siebeck), 1979

Philosophy and Physics, Oxford, 1974.

«**İndeterminism is not enough. A. Philosophical Essay**»
Encounter (London) No: 4, s. 20-26, 1973

«**Die Logik der Sozialwissenschaften**», Ed: H. Maus ve F. Fürstenberg, Der Positivismussatireit in der deutschen Soziologie, Berlin 1972

Conjectures and Refutations, Routledge and Kegan Paul, 1972

Objective Knowledge, Oxford, 1972

Logik der Forschung, Tübingen, 1971

«**A Realist View of Logic, Physics and History**» Ed: W. Yourgrau and A. D. Brech, Plenum Press, 1970

The Open Society and Its Enemies, (Cilt I ve II) Routledge and Kegan Paul, 1963

«**Epistemology without a knowing subject**», Ed: B. van Rootselaar and J. F. Staal, Logic, Methodology and

(*) Bu derlemede eserlerinin mümkün olduğu kadar son baskılarına yer verilmiştir. (Doç. Dr. Şafak Ural)

Philosophy of Science III. North-Holland, Pub. Com. 1968

Açık Toplum ve Düşmanları, Cilt I. Çev. Mete Tunçay, 1967; Cilt II. Çev. Harun Rızatepe 1968. Türk Siyasi İlimler Der. Yay.

«**Remarks on the Problems of Demarcation and Rationality**» Ed: I. Lakatos and A. Musgrave, Problems in the Philosophy of Science, North-Holland Pub. Com. 1968

The Self and Its Brain, K. R. Popper and I. C. Eccles, Springer International, 1977

«**Falsifiability and Freedom**» Popper ve Eccles'in konuşmaları. Ed: F. Elders, Souvenir Press, London, 1974

Popper ile konuşma, Ed: B. Magee, Modern British Philosophy, Paladin, 1971